

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นราชอาณาจักรไทย: เปรียบเทียบ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์*

LOCAL DISPUTE MEDIATION: COMPARISON BETWEEN THAILAND AND REPUBLIC OF THE PHILIPPINES

ธานี วรภัทร์

Thanee Vorapatr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

สุวรรณ วงษ์การคำ

Suwan Wongkanka

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพลับ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Administrative Organization of Ban Plub, Bamg Pa In District, Ayuthaya Province, Thailand

E-mail: hinpak.law@gmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเยียวยาหรือฟื้นฟู เพื่อให้ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด อาจจะเป็นทั้งทางแพ่งและอาญาได้รับการชดเชยให้กับผู้เสียหาย อีกทั้งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของคู่พิพาท ลดระยะเวลา ลดภาระงบประมาณของภาครัฐ ตลอดจนลดปริมาณคดีที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นที่จะเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลลงได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ทำผิดได้แก้ไข และยังให้โอกาสประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความยุติธรรมโดยไม่ต้องต่อสู้กันในการพิจารณาคดี และผลที่ออกมาจะไม่มีแพ้ หรือชนะ มีแต่ชนะด้วยกันทั้งสองฝ่ายโดยสันติวิธี เพราะเป็นวิธีการที่เป็นมิตรมีรูปแบบปรองดองสมานฉันท์ระหว่างกันซึ่งเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ดีและแพร่หลายในต่างประเทศและเป็นการสร้างสันติวัฒนธรรมในสังคมได้

จากการศึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นทั้งของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เห็นว่าทั้งสองประเทศมีเจตนารมณ์ที่มุ่งให้คู่กรณีระงับข้อพิพาทด้วยการ

* Received 10 February 2019; Revised 21 March 2019; Accepted 21 April 2019

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นเหมือนกัน ตลอดจนให้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการให้เกิดความสมานฉันท์ในท้องถิ่นมากที่สุด ดังนั้นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ จึงถือเสมือนว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ยุติข้อพิพาทลงได้ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของทั้งสองประเทศอย่างยิ่ง การทำให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการความขัดแย้งได้เอง สามารถสร้างสังคมสันติสุขได้อย่างยั่งยืนและลดภาระของกระบวนการยุติธรรมภาครัฐลงได้มาก

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ย, ข้อพิพาท, ท้องถิ่น

Abstract

Dispute mediation is an alternative justice process that seeks to remediate the damage caused by illegal action, which may be both civil and criminal, and compensate the victim. It is also to reduce the cost burden of the disputing parties, the duration, and the burden on the government's budget. as well as reducing the number of non-essential and unnecessary cases that go to court hearings by a large amount. This is also an opportunity for those who have made mistakes to be corrected. It also gives people the opportunity to participate in strengthening justice without having to fight each other at trial. And the results will not be lost or won, but win-win for both sides by peaceful means. Because it is a friendly method with a form of reconciliation between each other, which is a good and widespread dispute resolution process in foreign countries and can create cultural peace in society.

The study of local dispute mediation in both the Kingdom of Thailand and the Republic of the Philippines shows that the views from both countries have the same intention, which is aimed at the parties to settle disputes through local mediation. as well as to have the important objective of ensuring local reconciliation as much as possible. Therefore, the dispute resolution process at the local level of the two countries is It is regarded as an important part of the dispute resolution process at the local level for the benefit of both

countries, enabling local communities to play role in conflict management can create a sustainable and peaceful society and greatly reduce the burden of the government's justice process.

Keywords: Mediation, Dispute, Local

บทนำ

สภาพสังคมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันของจำนวนประชากรซึ่งจะมีความขัดแย้งกันบ้าง โดยอาจมาจากมูลเหตุของความขัดแย้งหรือข้อพิพาทด้วยเรื่องต่างๆ อันเนื่องมาจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ประกอบกับการรวมตัวกันเป็นสังคมหรือชุมชน สิ่งที่มาคือความขัดแย้งหรือมีข้อพิพาทระหว่างกัน โดยสังคมหรือชุมชนดั้งเดิม (Primitive Society) เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะได้รับการเยียวยาแก้ไขโดยการเจรจา หรือการไกล่เกลี่ยกัน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมตามจารีต (Traditional) แต่ปัจจุบันมีการปฏิรูปการบริหารจึงทำให้การอำนวยความสะดวกเปลี่ยนมาอยู่ในมือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือที่เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะนำมาแก้ไขปัญหาต่างๆ ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือกติกาของสังคมก็ได้มีการพัฒนาเป็นหลักเกณฑ์มากขึ้นมีองค์กรหรือสถาบันที่ใช้หลักเกณฑ์ในการแก้ไขข้อขัดแย้งเหล่านั้นอย่างเป็นระบบที่เป็นทางการมากขึ้น ดังสุภาษิตที่ว่า “ที่ใดมีสังคมที่นั่นย่อมมีกฎหมาย” หรือ Ubi Societas, Ibi Jus (สมยศ เชื้อไทย, 2551)

เมื่อความเจริญทางด้านวัฒนธรรมและจิตใจที่เคยมีมาตั้งแต่อดีตค่อยๆ หายเสื่อมโทรมไปกับสังคมธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจเอกชนกับเอกชน อันส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วหลังไหลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ส่งผลให้เกิดคดีล้นศาล และการพิจารณาจะล่าช้า วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นเป็นหนึ่งในหลายวิธีการที่จะช่วยลดคดีขึ้นสู่ศาลได้

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐหรือประเทศต่างๆ พยายามที่จะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม แต่ประเทศเหล่านั้นก็พยายามที่จะหาวิธีการหรือกลไกเพื่อใช้ในการระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องใช้กระบวนการทางศาล กล่าวคือใช้วิธีการให้คู่กรณีเจรจากันเอง หรือให้องค์กรจัดหาคนกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยให้กับคู่กรณี ซึ่งกลไกหรือเครื่องมือ นั้นได้มีอยู่แล้วตามธรรมชาติของสังคมมนุษย์อันเรียกว่ากฎหมายธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า เป็นกฎหมายที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติโดยมนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้นและเป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐธรรมนูญทั้งสามารถใช้ได้อย่างไม่จำกัดกาลเทศะ (หยุด แสงอุทัย, 2510)

กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมีอยู่แล้ว วิวัฒนาการจึงเป็นเหมือนประวัติศาสตร์ของมนุษย์ในความพยายามที่จะค้นหาหลักที่จะใช้ประสานความขัดแย้งพื้นฐานของมนุษย์ การกำเนิด การดำรงอยู่และพัฒนาการของกฎหมายธรรมชาติจึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของความขัดแย้ง จะเห็นได้ว่าหากช่วงใดที่บ้านเมืองเกิดความไม่สงบหรือมีปัญหาในเรื่องการใช้อำนาจของรัฐโดยไม่เป็นธรรมกฎหมายธรรมชาติดีก็มักจะถูกนำขึ้นมาโต้แย้งอย่างมาก ดังนั้นกฎหมายธรรมชาติดีก็เปรียบเสมือนกฎหมายที่คุ้มครองและประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั่นเอง (จรัญ โฆษณานันท์, 2558)

อย่างไรก็ดี ปัญหาข้อพิพาทนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกสังคม และทุกประเทศ อาจมีสาเหตุหรือปัจจัยแตกต่างกันหลายประการ กล่าวคือด้านความคิด ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งวิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาล นั้นมีหลายวิธีการ (พรรณยง พุฒิกาศ, 2555) กล่าวคือ การเจรจา (Negotiation) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) และการประนอมข้อพิพาท (Conciliation)

เนื้อหา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนสามารถเลือกปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมระดับท้องถิ่นขั้นพื้นฐานโดยมีคนกลางเข้ามาให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางประนอมข้อพิพาท และให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายโดยชนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย (win-win) ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบันนี้ใช้รูปแบบการเจรจาโดยสันติวิธี อันเป็นวิธีการที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้หาทางออกที่ดีที่สุดให้กับคู่พิพาท

ราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เริ่มตระหนักว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสหลักนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคู่พิพาทได้อย่างตรงจุด (ประเสริฐ สะหว่างดี, 2552) โดยราชอาณาจักรไทยได้นำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) และกระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community Justice) มาใช้เสริมขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งมีผลทำให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้จำนวนมาก สำหรับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ก็เช่นกันได้นำเอารูปแบบ

กระบวนการยุติธรรมชุมชน หรือเรียกว่า “บารางไก่อ” มาใช้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับสังคม เพื่อให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระหว่างกันเอง และได้ผลสำเร็จอย่างดีเช่นกัน

การไกล่เกลี่ยมีข้อดีหลายประเด็นและยังเป็นเวทีสำหรับการสื่อสารระหว่างกัน ในหลายกรณีที่คุณกรณีไม่สะดวกที่จะพูดคุยกันในเรื่องส่วนตัวในห้องพิจารณาคดีแบบเปิด ซึ่งอาจจะเป็นการผ่อนคลายมากกว่าในที่ที่เป็นห้องไกล่เกลี่ยที่เป็นส่วนตัวโดยการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการแบบไม่เป็นทางการและมีความยืดหยุ่นช่วยให้ผู้ไกล่เกลี่ยและผู้ร่วมไกล่เกลี่ยใช้แนวทางต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในการหาข้อยุติ รวมทั้งการไกล่เกลี่ยจะเป็นการประหยัดทั้งเงินและเวลาของแต่ละฝ่าย นอกจากนี้การเข้าถึงข้อยุตินั้นฝ่ายที่ไกล่เกลี่ยมักจะหลีกเลี่ยงประเด็นทางอารมณ์จากการมีส่วนร่วมในความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง (Michael L. Moffitt and Robert C. Bordone., 2005) อีกทั้งกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยยังอาจจะเสริมสร้างสัมพันธภาพของความไว้วางใจและความเคารพนับถือของคุณกรณี และยุติความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดผลเสียทางจิตใจต่อกัน และทำให้ลดค่าใช้จ่ายลงไปด้วย (Christopher W. Moore, 1996)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นช่องทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน เนื่องจากข้อพิพาทมีจำนวนมากขึ้นและทวีความซับซ้อน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดีจะสร้างประโยชน์ต่อประชาชนและระบบยุติธรรม กล่าวคือ เป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพต้นทุนน้อย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำกว่าการพิจารณาในชั้นศาล อันทำให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมในราคาถูก รวมทั้งเป็นการส่งเสริมเป้าประสงค์ร่วมกันของคู่พิพาทสนับสนุนให้หันหน้าเข้าหากัน การดำเนินการก็รู้สึกผ่อนคลายเปิดโอกาสให้สามารถร่วมกันหาทางออก ตลอดจนช่วยแบ่งเบาคดีชั้นศาลอันจะทำให้ศาลทำงานได้รวดเร็วและมีคุณภาพ ดังนั้นในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่ารัฐบาลทั้งสองประเทศได้จะหันมาให้ความสนใจกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางในการแก้ไขไม่ว่าจะเป็นการสร้างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นหรือชุมชน อันเป็นวิธีการที่คู่พิพาทสามารถเลือกที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกหรือ Alternative Dispute Resolution หรือ ADR (สรวิศ ลิ้มปริงชี, 2555) วิธีการหนึ่งซึ่งมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของประชาชนหรือชุมชนต่างๆ รวมทั้งการค้นหาวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทางอื่น การปรับปรุงวิธีดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คุณวุฒิของผู้ไกล่เกลี่ย สถานที่ไกล่เกลี่ย ระเบียบ กฎหมาย ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิชาการที่ทันสมัยมา

ใช้ดำเนินการด้วย โดยราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาอย่างยาวนาน ซึ่งจะได้เสนอแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นทั้ง 2 ประเทศ ดังนี้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นราชอาณาจักรไทย

ราชอาณาจักรไทยได้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในศาลและนอกศาล โดยการไกล่เกลี่ยนอกศาลนั้นจะใช้แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นระดับท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประเภทนี้เป็นการไกล่เกลี่ยในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านตามที่ทางไกลได้ทำหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทให้กับราษฎรให้ถูกต้องและเป็นธรรม โดยคณะกรรมการหมู่บ้านในที่นี้หมายถึงคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2475 และคณะกรรมการกลางตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง พุทธศักราช 2522 โดยมีหลักการสำคัญ กล่าวคือคณะกรรมการหมู่บ้านจะประนีประนอมข้อพิพาทได้จะต้องเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟ้งหรือความอาญาที่ยอมความได้ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทและเป็นข้อพิพาทที่เกิดในเขตหมู่บ้านหรือเป็นกรณีที่คู่พิพาทมีภูมิลำเนา ในกรณีที่ตกลงประนีประนอมกันได้ให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำสัญญาประนีประนอมขึ้น 4 ฉบับ ซึ่งมีข้อความถูกต้องตรงกัน อ่านและอธิบายข้อความให้คู่พิพาทเข้าใจและลงลายมือชื่อในสัญญา โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อยสองคนลงนามเป็นพยาน และมอบให้คู่พิพาทฝ่ายละฉบับ คณะกรรมการหมู่บ้านเก็บไว้หนึ่งฉบับ และส่งอำเภอหนึ่งฉบับ ทั้งนี้พร้อมให้รายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทให้แก่นายอำเภอท้องที่ทราบตามแบบทำข้อบังคับทุกเดือนในวันประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในกรณีที่ประนีประนอมข้อพิพาทกันไม่ได้ให้ยุติการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น และให้แจ้งคู่กรณีทราบแล้วรายงานให้อำเภอท้องที่ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้มีส่วนอย่างมากทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองและสมานฉันท์ในเขตการปกครองของหมู่บ้าน และอาจจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้หมู่บ้านอื่นๆเอาเป็นแบบอย่าง อีกทั้งมีผลต่อไปในระดับตำบล และอำเภออีกด้วย ซึ่งก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถ

ดำเนินการช่วยกันไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นของคนในหมู่บ้านนั้นๆได้อย่างมีระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายรองรับ

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พุทธศักราช 2553

กระทรวงฉบับนี้ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 61/2 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 ซึ่งมีหลักและรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ ให้คู่พิพาทที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทุกกรณีให้ทำคำร้องเสนอต่อนายอำเภอเพื่อที่จะแจ้งให้อีกฝ่ายทราบและถามว่าจะเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยหรือไม่ หากทุกฝ่ายเข้าร่วมก็ให้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยกำหนดวัน เวลา สถานที่ โดยให้คู่พิพาทมาพร้อมกันเพื่อเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของตน และประธานผู้ไกล่เกลี่ย หากคู่พิพาทไม่สามารถเลือกประธานผู้ไกล่เกลี่ยได้ให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนดประธานผู้ไกล่เกลี่ย แต่ถ้าหากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอจำหน่ายคำร้องแล้วแจ้งให้คู่พิพาททราบทั้งนี้ให้ประธานผู้ไกล่เกลี่ยนัดประชุมคณะผู้ไกล่เกลี่ยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีผู้ไกล่เกลี่ยครบเพื่อพิจารณาคำร้องว่าจะรับหรือไม่รับไว้พิจารณา ซึ่งก่อนการเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ กรณีที่คู่พิพาทไม่สมัครใจหรือบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสนอต่อประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยและให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจำหน่ายคำร้องและถือว่าไม่เคยรับคำร้องขอให้ไกล่เกลี่ยมาแต่ต้น โดยการไกล่เกลี่ยต้องให้เสร็จภายในสามเดือนขยายได้ครั้งละไม่เกินสามเดือนและรวมแล้วต้องไม่เกินหนึ่งปี กรณีที่คู่พิพาทตกลงกันได้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งสิทธิเรียกร้องเดิมเป็นอันระงับไป และได้สิทธิตามสัญญาที่ทำขึ้นใหม่ หากตกลงกันไม่ได้ให้จำหน่ายข้อพิพาทนั้น และหากคู่กรณีไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมที่ทำขึ้นใหม่ให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องให้อัยการฟ้องต่อศาลดำเนินการต่อไป

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พุทธศักราช 2553

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พุทธศักราช 2553 นี้ เป็นกฎหมายที่สำคัญในการกำหนดวิธีการและกำหนดหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของนายอำเภอ และปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย โดยนายอำเภอนั้นให้หมายความรวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอตามกฎหมาย

ลักษณะปกครองท้องถิ่นด้วย ในส่วนของปลัดอำเภอนั้นจะต้องเป็นปลัดที่นายอำเภอได้มอบหมายให้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีความผิดที่มีโทษอาญาเท่านั้น ในกรณีนี้ต้องเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอื่นๆที่ยอมความได้ และมีใช้ความผิดเกี่ยวกับเพศ

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงฉบับนี้ต้องเป็นกรณีและผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาให้ความยินยอม หรือแสดงความจำนงให้มีการไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่าย ดังนั้นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงฉบับนี้เป็นกรณีที่เริ่มต้นด้วยการที่มีผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาผู้ใดก็ได้ที่ประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอ กรณีที่แจ้งด้วยวาจาให้จัดทำบันทึกพร้อมทั้งให้คู่พิพาทลงลายมือชื่อไว้ และให้แจ้งคู่กรณีอีกฝ่ายทราบว่าจะยินยอมหรือแสดงความจำนงเข้าสู่การไกล่เกลี่ยหรือไม่ ซึ่งในกรณีที่ทุกฝ่ายยินยอมเข้าสู่การไกล่เกลี่ย ให้แจ้งให้ทุกฝ่ายทราบและจัดทำบันทึกการยินยอมเข้าสู่การไกล่เกลี่ยไว้พร้อมทั้งให้ทุกฝ่ายลงลายมือชื่อ ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่การไกล่เกลี่ยให้การแจ้งความประสงค์ที่จะให้มีการไกล่เกลี่ยนั้นสิ้นผลไปและให้แจ้งฝ่ายที่เหลือทราบต่อไประยะเวลาในการไกล่เกลี่ยนั้นให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอมีเวลาสิบห้าวันแต่อาจขยายได้อีกสิบห้าวัน หากทุกฝ่ายตกลงยินยอมกันตามที่ไกล่เกลี่ยให้ทำบันทึกยินยอม และบันทึกไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ทั้งนี้หากทุกฝ่ายได้ปฏิบัติตามความตกลงยินยอมแล้วให้คดีอาญาลегitimacyตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ครบตามข้อตกลงยินยอมที่เกิดจากการไกล่เกลี่ย หรือนายอำเภอหรือปลัดอำเภอทำการไกล่เกลี่ยไม่เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา เป็นเหตุให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นได้ และให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอจำหน่ายข้อพิพาทนั้นออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา และเมื่อได้มีการจำหน่ายคดีออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยแล้วก็ไม่สามารถที่จะนำเอาข้อพิพาทนั้นกลับมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาไกล่เกลี่ยได้อีก

กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2489 แต่วันชาติของฟิลิปปินส์คือวันที่ 12 มิถุนายน เพื่อรำลึกถึงการประกาศเอกราชจากสเปนในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2441 ปัจจุบันสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยมีประธานาธิบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด และมีการเลือกตั้งผู้ปกครองในทุกระดับชั้น ตั้งแต่

ประธานาธิบดี จนถึงผู้ปกครองท้องถิ่นในระดับบารางไย์ (Barangay) ซึ่งเป็นหน่วยปกครองเล็กที่สุด รัฐบาลท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดมีอิสระในการปกครองตนเองภายใต้การกำกับดูแลของกรมมหาดไทย จากสภาพที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นเกาะทั้งประเทศ จึงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 เขต (Region) 79 จังหวัด (Province) การใกล้เคียงข้อพิพาทระดับท้องถิ่น ระบบยุติธรรมชุมชนของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้เกิดขึ้นเนื่องจากอดีตประธานาธิบดีเฟอร์ดินันด์ มาร์คอส ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีคำสั่งในเดือนมกราคม ค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) ให้ตั้งคณะกรรมการมาธิการเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการกับข้อพิพาทในระดับบารางไย์ (Baragay) หรือระดับหมู่บ้าน โดยประธานศาลฎีกา เฟรด รูซ คาสโตร (Fred Ruiz Castro) เป็นประธานคณะกรรมการ และในปีเดียวกันนั้นเองกฎหมายที่เรียกชื่อเป็นภาษาฟิลิปปินส์ว่า คาทารุงกัง พัมบารางไย์ (Katarungang Pambarangay) ก็ได้ถูกประกาศใช้ (สันติจิต ธรรมใจ, 2553)

หลักการที่สำคัญในการใกล้เคียงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีทั้ง การใกล้เคียงโดยศาล ซึ่งปรากฏใน Republic Act 9285 และการใกล้เคียงข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมทั้งการใกล้เคียงโดยศาล และการใกล้เคียงโดยเอกชน ต้องเป็นข้อพิพาทที่ยังไม่เข้าสู่การพิจารณาในเขตอำนาจของศาล ซึ่งการใกล้เคียงจะถูกดำเนินการโดยศาลฎีกาแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Philippine Supreme Court) โดยผ่านทางสถาบันตุลาการแห่งฟิลิปปินส์ (Philippine Judicial Academy) หรือศูนย์ใกล้เคียงแห่งฟิลิปปินส์ (The Philippine Mediation Centre)

คาทารุงกัง พัมบารางไย์ (Katarungang Pambarangay) หรือเรียกโดยย่อว่า KP คือระบบกฎหมายในการแก้ปัญหาข้อพิพาทของหน่วยที่เป็นพื้นฐานการเมืองและการเศรษฐกิจสังคมของรัฐ ซึ่งมีอยู่ 3 วิธี กล่าวคือ การใกล้เคียง การประนีประนอม และอนุญาโตตุลาการ โดยในระดับบารางไย์ หรือหมู่บ้านนั้นเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นของรัฐบาลที่เล็กที่สุดในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งมีอยู่ จำนวนมากกว่า 40,000 บารางไย์หรือหมู่บ้าน ระบบนี้เป็นระบบยุติธรรมที่ยึดแนวทางของการเจรจาใกล้เคียงระหว่างกันเองของคู่กรณีที่มีความกังวลในปัญหาร่วมกัน เพื่อที่จะนำไปสู่ข้อตกลงอย่างสมานฉันท์แทนการไปต่อสู้กันทางกฎหมาย บารางไย์ถือว่าเป็นกลไกในกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการที่อยู่บนฐานของระบบยุติธรรมชุมชนของชนเผ่า (Indigenous) เพื่อใกล้เคียงกรณีพิพาท

หลักการสำคัญของระบบยุติธรรมชุมชนแบบบารางไย์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กล่าวคือในแต่ละหมู่บ้านของฟิลิปปินส์จะมีหน่วยงานใกล้เคียงข้อพิพาทเรียกว่า (Lupong

Tagapamayapa หรือ Lupon) ประกอบด้วยผู้นำหมู่บ้านและสมาชิก 10-20 คน จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งจัดเป็นคณะบุคคล 3 คน ทำการไกล่เกลี่ยเรียกว่า pangkat โดยคู่พิพาทเลือกจาก Lupon Tagapamayapa หรือ Lupon จำนวน 10-20 คนนั้น ซึ่งมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานหรือทำงานอยู่ที่บารังไก้นั้นๆ ไม่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามกฎหมาย มีความซื่อตรง เป็นกลาง เป็นอิสระ มีชื่อเสียงเป็นที่เชื่อถือ อย่างไรก็ตามข้อพิพาทของคู่กรณีนั้นจะถูกดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยผู้นำหมู่บ้านก่อนเสมอ หากความพยายามของผู้นำหมู่บ้านไม่สำเร็จผล ข้อพิพาทนั้นจะถูกส่งไปยัง pangkat อีกครั้งเพื่อไกล่เกลี่ย (ประเสริฐ สะหว่างดี, 2552)

อนึ่ง ข้อพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของคาตารุงัง พัมบารังไก (Katarungang Pambarangay) หรือ KP นี้ มีทั้งข้อพิพาทอาญาและแพ่งเป็นข้อพิพาทเล็กน้อยๆ ไม่ซับซ้อนมากนักซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมาย คือเป็นคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 เปโซ (3,288.88 บาท) ประกอบกับใช้ในกรณีบุคคลกับบุคคล ไม่ใช่คดีระหว่างคู่ขัดแย้งที่อยู่คนละบารังไก และไม่ใช่คดีที่เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับบุคคล

สำหรับระยะเวลาดำเนินการของคาตารุงัง พัมบารังไก (KP) นั้น เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมทางเลือกซึ่งใช้เวลาไม่มากนักตั้งแต่ 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 45 วัน เมื่อเทียบกับการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยอาจใช้เวลาหลายปี และค่าธรรมเนียมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยจัดการปัญหาความขัดแย้งในระดับบารังไกของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์นั้น มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่มากนัก โดยเก็บค่าธรรมเนียมดำเนินการของกระบวนการอยู่ที่จำนวนประมาณ 50 เปโซ (32.88 บาท)

ในส่วนของผลและสภาพบังคับ เมื่อได้มีการดำเนินกระบวนการของคาตารุงัง พัมบารังไก (KP) จนมีข้อตกลงหรือสัญญากันแล้วผลของข้อตกลงกันในระบบนี้จะมีผลบังคับเช่นเดียวกันกับคำพิพากษาของศาล โดยอีกฝ่ายสามารถที่จะขอออกคำบังคับได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการเลิกสัญญาเสียก่อน เนื่องจากถือว่าสิทธิเรียกร้องตามมูลหนี้เดิมยังคงอยู่ตราบเท่าที่ยังไม่มีการชำระหนี้ตามความประสงค์ของการทำสัญญาหรือข้อตกลงนั้น

เปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกที่มีเอกภาพและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย เป็นการประหยั

ค่าใช้จ่ายและไม่เสียเวลามาก อีกทั้งมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่คู่กรณี และยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่กรณีไว้ได้

รัฐบาลของทั้งสองประเทศต่างมีนโยบายที่แน่นอน เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรขนาดเล็กที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ให้มีความสามารถและมีหน้าที่ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้เป็นผลดี ซึ่งจะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่นั้นระงับไปได้โดยไม่ต้องไปพึ่งพาหรืออาศัยการพิจารณาจากหน่วยงานอื่น ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งสองประเทศดังได้กล่าวมาแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความคล้ายคลึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	ความคล้ายคลึง			หมายเหตุ
	วัตถุประสงค์	ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย	กำหนดเวลา	
ไทย	เพื่อความพอใจและลดคดีขึ้นสู่ศาล	บุคคล/องค์กรคณะ	ไม่เกิน 90 วัน	
ฟิลิปปินส์	เพื่อความพอใจและลดคดีขึ้นสู่ศาล	องค์กรคณะ	ไม่เกิน 45 วัน	

จากตารางจะเห็นว่าการไกล่เกลี่ยระดับท้องถิ่นของทั้งสองประเทศจะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของคู่กรณีและลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล ในส่วนของผู้ไกล่เกลี่ยนั้นจะกำหนดให้เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลก็ได้ซึ่งจะทำหน้าที่เหมือนกัน สำหรับในเรื่องของเวลาทั้งสองประเทศกำหนดเวลาในการไกล่เกลี่ยไว้เช่นกัน

ตารางที่ 2 แสดงความแตกต่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	ความแตกต่าง			หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่าย	การเข้าร่วม	การเลือกผู้ไกล่เกลี่ย	
ไทย	ไม่มี	สมัครใจ	เลือกได้	
ฟิลิปปินส์	มี	ต้องผ่านการไกล่เกลี่ย	เลือกไม่ได้	

จากตารางจะเห็นว่าในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นนั้น จะมีข้อแตกต่างกันบ้างของทั้งสองประเทศ กล่าวคือในเรื่องของค่าใช้จ่ายราชอาณาจักรไทยไม่มีค่าธรรมเนียมแต่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีค่าธรรมเนียม ในส่วนของความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยนั้นราชอาณาจักรไทยต้องสมัครใจทั้งสองฝ่าย แต่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ให้บังคับเข้าสู่การไกล่เกลี่ยก่อนดำเนินการทางศาล สำหรับการได้สิทธิในการเลือกผู้ไกล่เกลี่ยก็เช่นกันราชอาณาจักรไทยเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้ แต่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์เลือกไม่ได้ ซึ่งได้กำหนดผู้ไกล่เกลี่ยไว้ให้แล้ว

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ย	หมายเหตุ
ไทย	ไม่ผ่านการอบรม	ยกเว้นการไกล่เกลี่ยภาคประชาชนตาม พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยฯ พ.ศ.2562
ฟิลิปปินส์	ไม่ผ่านการอบรม	

จากตารางจะเห็นว่า คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของทั้งสองประเทศนั้นไม่ได้ผ่านการอบรม ผู้เขียนเห็นว่าเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยนั้นควรจะผ่านการอบรมและได้รับการรับรองตามหลักสูตรของแต่ละประเทศซึ่งจะทำการกระบวนการไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพมากและคู่กรณีเกิดความน่าเชื่อถือในตัวผู้ไกล่เกลี่ยจนทำให้คู่กรณียินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยต่อไป

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลการบังคับของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	สภาพการบังคับ	หมายเหตุ
ไทย	มีผลทางกฎหมาย/ บังคับได้	เว้นแต่การไกล่เกลี่ยตามข้อบังคับ มท.ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 (ต้องฟ้องศาล)
ฟิลิปปินส์	มีผลทางกฎหมาย/ บังคับได้	

จากตารางจะเห็นว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นทั้งสองประเทศนั้น จะมีผลทางกฎหมายและการบังคับได้ ยกเว้นราชอาณาจักรไทยในกรณีการไกล่เกลี่ยตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ไม่สามารถบังคับได้ต้องฟ้องศาล นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลต่อไป

สรุป

ราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ต่างให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย อันเป็นกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบที่จะให้ชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งของคู่กรณี อาจกล่าวได้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นการระงับข้อพิพาทโดยการจัดการของคู่กรณีเป็นหลัก เพราะว่าคู่กรณีเองสามารถที่จะเลือกดำเนินการต่อหรือยุติการไกล่เกลี่ยเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคือความยุติธรรมอันเกิดจากความยินยอมโดยเจตนาของคู่กรณีอันจะทำให้เกิดผลเป็นความยุติธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

จากการศึกษายังพบว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งสองประเทศได้มีมานานแล้วตั้งแต่ในอดีตและยังมีความสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน โดยแต่ละประเทศได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นประจำเพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการยุติข้อพิพาทของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งปัจจุบันนี้ทั้งราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้ให้ความสนใจกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution) นำมาใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเฉพาะรูปแบบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่าย อันมาจากความเข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีของคนในท้องถิ่นนั่นเอง

สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของราชอาณาจักรไทย ในหลายรูปแบบดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ถือว่าเป็นเครื่องมือของหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ข้อพิพาทเล็กน้อยๆ ไม่ซับซ้อนที่เกิดในท้องถิ่นหรือชุมชนยุติลงได้โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นทางเลือกของกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชนอันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของตนเอง เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่เสียเวลามาก และเกิดความสมานฉันท์ของคู่กรณี และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าสามารถไกล่เกลี่ยคดีได้เป็นจำนวนมากพอสมควร ซึ่งเป็นเหตุให้ข้อพิพาทที่ไกล่เกลี่ยกันได้เหล่านี้ไม่ต้องขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอันเป็นการลดภาระงบประมาณและภารกิจของศาล อีกทั้งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นที่ห่างไกลในชนบท ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของ

ราชอาณาจักรไทยนี้ สามารถอำนวยความสะดวกให้ความสะดวกรวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และยังเป็นการช่วยลดภาระของศาลได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นเครื่องมือของหน่วยงานรัฐที่จะไปช่วยเหลือแก้ไขข้อพิพาทให้ประชาชนเพื่อยุติลงได้ ทั้งยังช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้อย่างแท้จริงและประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นกว่านี้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยให้มีศักยภาพ และมีรูปแบบในการดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของราชอาณาจักรไทยต่อไป

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ จะให้ความสำคัญกับระบบยุติธรรมทางเลือกอย่างมาก โดยใช้ระบบยุติธรรมแบบบารังไกย์ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยมีศาลารุงกัง พัมบารังไกย์ ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานภารกิจยุติธรรมชุมชนด้านการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของหมู่บ้านในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์โดยคณะกรรมการแสวงหาสันติภาพ หรือที่เรียกว่า ลูปอง ทากาปามายาปา หรือ ลูปอน (Lupong Tagapamayapa หรือ Lupon) ซึ่งกำหนดโดยกฎหมายจะต้องตั้งขึ้นในหมู่บ้านทุกแห่งของประเทศ และกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะใช้ระบบยุติธรรมกระแสหลัก อันเป็นการช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินของศาลได้เป็นอย่างดี

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างยิ่ง อันเป็นการแก้ไขความขัดแย้ง และยังเป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลได้เป็นอย่างดี แต่หากจะให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นอีกควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้มีกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น เนื่องจากในปัจจุบันมีคดีพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาชั้นศาลเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้วก็ตาม แต่การดำเนินการไกล่เกลี่ยต้องดำเนินไปภายใต้ความสมัครใจของคู่พิพาท จึงเป็นเหตุให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลลดลงไม่มากนัก ทั้งยังเป็นการสร้างภาระให้แก่ศาล จึงเห็นควรให้มีกฎหมายหรือกำหนดเป็นนโยบายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในลักษณะของการบังคับให้ต้องดำเนินการก่อนที่จะนำข้อพิพาทซึ่งเป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

2. ความพร้อมของบุคลากร การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น แท้ที่จริงแล้วผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่จะไม่มี ความชำนาญหรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการไกล่เกลี่ย อีกทั้งส่วนใหญ่จะไม่จบทางด้านกฎหมายจึงเป็นการยากที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสำเร็จ

ได้ด้วยดี ดังนั้นเห็นว่าควรกำหนดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยต้องจบทางด้านกฎหมาย หรือผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ควรจะผ่านการอบรมได้รับการรับรองตามหลักสูตรของประเทศ ซึ่งจะทำให้การกระบวนการไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพมากและคู่กรณีเกิดความน่าเชื่อถือในตัวผู้ไกล่เกลี่ยจนทำให้คู่กรณียินยอม เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ โฆษณานันท์. (2558). นิติปรัชญา. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2562). ระเบียบยุติธรรมชุมชนในประเทศประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษาสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- ประเสริฐ สะหว่างดี. (2552). กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งชั้นบ้านของ สปป.ลาว กับการประนอมข้อพิพาททางอาญาในระดับหมู่บ้านของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณนง พุฒิกาช. (2555). กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก. ใน สรวิศ ลิ้มปริงซี, การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (หน้า 49-58). กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- ศูนย์วิเทศอาเซียน กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562). ศูนย์วิเทศอาเซียน. เข้าถึงได้จาก ศาลยุติธรรม Court of Justice: <https://acc.coj.go.th/th/content/category/articles/id/8/cid/9251>
- สมยศ เชื้อไทย. (2551). ความรู้กฎหมายทั่วไป. ใน คำอธิบายกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป (หน้า 7-12). (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี. (2555). ความขัดแย้งและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก. ใน การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (หน้า 25-48). กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- สันฐิติ ธรรมใจ. (2553). การไกล่เกลี่ยคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะการยุติคดีอาญาโดยนายอำเภอ. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2562). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายใหม่ : พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

หยุด แสงอุทัย. (2510). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Christopher W. Moore. (1996). The Mediation Process, Practical. Strategies for Resolving Conflict. USA: Jossey-Bass.

Michael L. Moffitt and Robert C. Bordone. (2005). The Handbook of Dispute Resolution. California USA: Jossey-Bass.